

LUND UNIVERSITY

Dendrokronologisk analys av prover från mangårdsbyggnaden på Öndal med Bodaström 1:45, Västervik kommun

Linderson, Hans

2024

Document Version:
Förlagets slutgiltiga version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Linderson, H. (2024). *Dendrokronologisk analys av prover från mangårdsbyggnaden på Öndal med Bodaström 1:45, Västervik kommun*. (Dendrorapporter i Lund; Vol. 2024:22). Lund University.

Total number of authors:
1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

LUND UNIVERSITY

DEPARTMENT OF QUATERNARY GEOLOGY
KVARTÄRGEOLOGISKA AVDELNINGEN
HANS LINDERSON

12 Mars 2024

Nationella Laboratoriet för Vedanatomi och Dendrokronologi, rapport nr 2024:22
Hans Linderson
DENDROKRONOLOGISK ANALYS AV PROVER FRÅN
MANNGÅRDSBYGGNADEN PÅ ÖNDAL MED BODASTRÖM 1:45
VÄSTERVIK KOMMUN

Uppdragsgivare: Anders Carlsson, Öndal 1, 59475 Edsbruk

Område: NE Västervik **Prov nr:** 41761-766 **Antal borrprov/timmer:** 8/6 debiteras 5

Dendrokronologiskt objekt: botten-, över-våning och vind

Resultat:

Dendro nr:	Provrnr; Väggvirke B=bottenvåning Ö=övervå	Trädslag	Antal år (2 radier om ej annat anges)	Splint (Sp) Bark (B) Vankant (W)	Datering av yttersta helt utbildad årsring i provet	Beräknat Fällningsår E(Efter) V(vinterhalv- året)	Äldsta årsring i provet.
41761	1;B7 inner	Tall	140-llw	Sp 55, W	1846	Juli 1846	1707
41762	2;B6 ytter NE	Tall	102,1+ew	Sp 48, W	1845	Juni 1846	1741
41763	3;B5 ytter NE	Tall	170;3+ew	Sp 61, W	1844	Juni 1845	1675
41764	4;Ö3 ytter NW	Tall	155;1+ew	Sp 78, W	1843	Juni 1844	1689
41765	5;vind3 SW	Tall	160+ew	Sp 60, W	1844	Juni 1844	1685
41766	6;Ö8 fr tak ytter SW	Tall	117;1	Sp 80, W	1842	V 1842/43	1726

Kommentarer till ovanstående resultattabell

Virke är huvudsakligen avverkat under några somrar 1844-1846. Prov 6 avviker något genom att det dels är avverkat vinterhalvåret (stamvirkets viloperiod, se förklaring nedan) samt dels är avverkningen skett ett till två år före juni 1844, vinterhalvåret 1842/43. Denna kan vara avverkad så sent som slutet av maj 1843 och ändå kallas vinterhalvår. Dateringarna har en tendens att fördelas så att yngsta virket ligger nederst. Detta händer när man samlar virke under några för vid ett tillfälle resa byggnaden. Ett annat vanligt mönster är att det äldsta virket ligger nederst i byggnaden, vilket då tyder på att byggnaden är uppförd succesivt år från år. Byggnadens datering är rimligen 1847 ± ett halvt år.

Ett enastående observation i denna undersökning är att nästan alla är avverkade på sommaren oavsett år. Man kan fundera över det beteendet om det tanken är att fälla dem "gröna" icke kvistade så att virket torkade ut snabbare eller om det är av arbetslogistiska skäl.

Hans Linderson, Laboratorieföreståndare, Lunds Universitet

Beskrivning av tabellen ovan

”Dendroidentitetsnummer”, är en unik identitet för varje prov hanterade på laboratoriet.

”Antal år”, årsringar som är analyserade i vissa fall har det inte varit möjligt att mäta årsringsbredden, då har årsringarna räknats, vilket har markerats med ”+n”.

I samma kolumn förekommer någon gång noteringen ”ew” eller ”lw” dessa termer härrör från engelskans early wood (vårved) och late wood (sommarved) och beskriver graden av den yngsta/sista årsringens utveckling. Detta indikerar att virket är avverkat på sommaren.

”splint, vankant, bark” indikerar hur många årsringar som saknas i provet. Förutsatt att provet går att datera och man har vankant eller bark i provet så får man en årsexakt datering (extrema undantag finns). ”nära vankant” uppges när det finns indikationer om detta, till exempel i fältanteckningar eller om en sågskiva följer en naturlig kurvatur i rundvirket. Om vankant (den rundade avslutningen av virket där barken har försvunnit) saknas och splinten syns kan man beräkna fällningsåret med hjälp av splintstatistiken för olika trädslag och förhållanden. Vanligtvis används 17 ± 7 år på ek och en mer varierad bild på tall med en maximal variation på ± 20 år. Saknas splinten (”ej sp”) anges en så kallad ”efterdatering” (*terminus post quem*). Virket får då en äldsta möjliga datering. Teoretiskt kan virket vara hur ungt som helst men mer troligt handlar det om upptill några tiotal år senare avverkning än angivna efterdatering. Detta diskuteras vanligtvis i rapporten. Anges sp=0 menas splinten observeras utanför ytterst/yngsta årsring men årsringen är inte inmätt eftersom den inte är komplett.

”Datering av yttersta årsring i provet”, är alltid årsexakt vid en datering. Om provet inte kan korsdateras med en daterad dendrokronologisk serie anges ”ej datering”. Detta uppträder oftast vid ett litet årsringsantal (unga/snabbvuxna/kraftigt nedbrutna träd), udda trädslag (i Sverige är ek och tall bäst), för få prover från den undersökta konstruktionen, störd tillväxt etc.

”Beräknat fällningsår” här görs en beräkning utifrån dateringen av den yttersta årsringen i provet och hur många årsringar som beräknas saknas i provet. Felmarginalen som anges täcker mer än 95 procent av proverna. Finns barken eller vankanten kvar på provet ges dateringen påföljande vinterhalvår om inga andra noteringar har gjorts. Vinterhalvåret avser trädets viloperiod så att ingen årsringsbildning sker i stamvirket, viloperioden påbörjas normalt i augusti och pågår till maj söder om Norrlandsgränsen (ungefär Dalälven). Stamvirkets viloperiod blir succesivt längre mot fjällens trädgräns.

Faktura framställs senare av Lunds Universitet.

Mätresultaten kommer att bevaras på laboratoriet och utnyttjas i universitetets forskning.

Proverna kommer att ingå i RAÄ's arkiv och förvaltas av laboratoriet

Vid extern kommunikation av resultaten i den här rapporten önskas omnämnande av laboratoriet.

Vid referens till rapporten: Linderson, H. 2024. *Dendrokronologisk analys av prover från mangårdsbyggnaden på Öndal med Bodaström 1:45 Västervik kommun. Nationella laboratoriet för vedanatomi och dendrokronologi rapport 2024:22. Lund: Lunds universitet.*

Hans Linderson, Laboratorieföreståndare

Lunds Universitet

Laboratoriet för Vedanatomi och Dendrokronologi, Sölvegatan 12, 223 62 Lund

E-post: Hans.Linderson@geol.lu.se Tel: 046-2227891